Applied Linguistics
Приложна лингвистика

ТЮРКОЛОГИЯТА В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ ПРЕЗ XXI ВЕК

Димитър Веселинов
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Целта на статията е да се представи съвременното състояние на изследванията в областта на тюркологията, реализирани в началото на XXI век от Катедрата по тюркология и алтаистика към Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Представянето на съвременното състояние на научното направление се осъществява чрез метода за анализ и оценка на академично признатата монографична продукция на българските тюрколози, като обективизиран ориентир за подема в българската филологическа наука. Публикациите с монографична стойност чертаят съвременните параметри на теоретико-приложните филологически проучвания, тъй като всяка монография може да се разглежда като филологическо свидетелство, фиксирало определен етап и аспект в развитието на тюркологията и алтаистиката в Софийския университет.

Keywords: Turcology; current situation; Turkic studies; 21st century; Altaic studies; analysis; assessment; contemporary state; theoretical philology; applied philology

С настъпването на XXI век българската тюркология навлиза в нов етап от своето развитие и осъществява качествен прелом в реализирането на теоретико-практическите си изследвания. Новото поколение от учени, подготвени и израснали в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, предизвикват дългоочаквания скок в изследователската проблематика и безспорното утвърждаване на Катедрата по тюркология и алтаистика като национален филологически център за съвременни проучвания в областта на тюркските и алтайските езици. Не е пресилено да се твърди, че в продължение само на десетина години се осъществи коренен преврат в изследователската парадигма на българската тюркология и се трасираха жалоните за творческите предизвикателства през следващите десетилетия. След настъпилия институционален вакуум, предизвикан от оттеглянето на проф. Емил Боев и доц. Юлия Кирова, се появи нова смяна от хабилитирани преподаватели, които не само продължиха делото на своите учители, но го изведоха на нов качествен етап. За първи път приложният преподавателско-преводачески

аспект отстъпи място на теоретическото направление, което се зае с модернизиране на филологическото познание в областта на българската тюркологична школа. Същевременно беше поставено и началото на новаторската за тюркологията в България историография на науката и се предприеха редица проучвания върху спецификата в развитието на българската тюркологична филологическа мисъл. Активизираха се проучванията в областта на теоретичната граматика, теорията и историята на турската литература, емпрунтологията, лингводидактиката и двуезичната лексикография. Смени се практиката за фокусиране върху дребнотемието с епизодични участия в конференции и семинари, където тюркологичната тематика се възприемаше по-скоро като екзотизъм, а не като сериозно теоретично изследователско направление. За първи път от десетилетия се появиха монографии от нов тип и се проведоха три успешни докторски защити и три хабилитационни процедури (две за доцент и една за професор). Скъса се с традицията тюркологичните годишнини да бъдат повод за събиране на разнородни материали, нямащи нищо общо с предмета и дейността на Катедрата по тюркология и алтаистика. Неслучайно последният издаден сборник, посветен на 65-годишнината от развитието на специалност „Тюркология“ в България, се превърна в първото тематично издание, в което тюркологичната проблематика бе изведена като водеща и даваща тон за качествена промяна на филологическите изследвания по тюркология и алтаистика в Софийския университет.

Представянето на съвременното състояние на българската тюркология в Софийския университет и парадигмалното реконструиране на приоритетно-контентната страна на научното направление се осъществява чрез приложението на метода за анализ и оценка на академично признатата монографична продукция на българските тюрколози, като необходим и достатъчно обективизиран ориентир за подема в българската филологическа наука през XXI век. Критичният преглед на публикациите с монографична стойност позволява да се очертаят основните насоки в изследователската дейност на университетските учени, които задават съвременните параметри на теоретико-приложните филологически проучвания. Монографичните трудове се явяват своеобразни изследователски фокуси в тюркологичната проблематика, която се развива в Софийския университет, издигащи академичния авторитет на специалистите и определящи тежестта на направлението в областта на модерната българска наука. Неслучайно всяка отделна монография може да се разглежда като филологическо свидетелство, фиксирало определен етап и аспект в развитието на тюркологията и алтаистиката в Софийския университет. То е реализация на натрупания изследователски опит и разпространител на положителни практики, които имат не само информационен, но и силно изразен формиращ аспект.

Новият XXI век се явява катализатор за промени, като мотивира не само младите учени и вече утвърдени специалисти да активизират своята творческа и научна дейност и след пенсионирането си.

Проф. **Емил Боев** продължава своята активна научна дейност и след пенсионирането си. Той е част от авторския колектив на двуезичното изследване „*Българите. The Bulgarians*“ (Boev, 2001), в което се представят значими факти от историята и културата на българския етнос от древността до днес. Книгата „*Междубългарски наименования, прозвища и прякори (С кратък речник)*“ (Boev, 2006) е посветена на актуален проблем, какъвто е комплексният анализ на българската система от собствени имена и трансформирането на обследвания корпус в лексикографски продукт. Публикуваният след кончината му труд „*Татарите и татарските говори в България*“ (Boev, 2016) е резултат от сериозни проучвания, осъществени в рамките на цялата му научна кариера.

Доц. **Мария Михайлова-Мръвкарова** не спира да работи по широк спектър от теми, като водеща сред тях остава османистичната проблематика. Интерференцията на българския върху османския език е безспорна, но доказването ѝ изисква задълбочено проучване и многоаспектен анализ. Трудът „*Следи от влиянието на българския език върху езика на османските документи (XV – XIX век)*“ (Mihaylova-Mravkarova, 2005) осветлява това влияние в лексикален план на базата на документи от османско време, съхранявани в страната и чужбина. Монографията „*Увод в османската сфрагистика*“ (Mihaylova-Mravkarova, 2016) съдържа повече от 300 печата, открити върху различни видове османски документи. И двете изследвания отразяват нов етап в българската османистика и утвърждават водещото място на Катедрата в този тип проучвания. Наред с османистичните изследвания тя се явява автор на оригиналния лексикографски труд „*Кримскотатарско-български речник (Балчишки говор)*“ (Mihaylova-Mravkarova, 2012), съдържащ резултатите от дългогодишната събирателска дейност на авторката. Неговата ценност се изразява в регистрирането на лексика, която вече не се използва в кримскотатарския език, говорен в Североизточна България. Етнографският и лингвокултурен аспект на тази проблематика е предмет на системно изследване и в книгата на М. Михайлова-Мръвкарова „*За кримските татари от Североизточна България*“ (Mihaylova-Mravkarova, 2013). Тук акцентът е поставен върху социокултурните специфики на тази общност, като се представя организацията на миниобществената структура на етноса в границите на Североизточна България и етнопсихологията на членовете ѝ. Учебното пособие „*Помагало по история и историческа граматика на турския език*“ (Mihaylova-Mravkarova, 2004) съдържа обобщения опит на този дългогодишен преподавател и се отличава с аналитизъм, академизъм и достъпност в представянето на учебното съдържание. Темата за появата и съдбата на българските училища в Истанбул намира отражение в претърпялата вече две издания монография „*Българските училища в Цариград*“ (Mihaylova-Mravkarova, 2016; Mihaylova-Mravkarova, 2017). Като възпитаник на едно от тези училища, авторката предоставя не само богат

доказателствен и илюстративен материал, основаващ се на новооткрити и непубликувани досега документи, но и предоставя интересна палитра от лични впечатления и спомени на редица българи, посещавали в различен период българските училища.

Доц. **Юлия Кирилова** промени постъпателно през първите години на XXI век диалектологичната насоченост в работата на студентите, като въведе традуктологичната проблематика. Създаде се традиция за критически анализ и оценка на писмената преводаческа практика, която бе стимулирана от активизирането и отварянето на книжния пазар към турскоезичната художествена литература. През първите години на XXI век бяха защитени десетки дипломни работи по тази проблематика, които с богатия си корпусен материал съдействаха за усъвършенстване на академичното обучение по превод. Учебникът „*Практическа граматика на турския език. Türk Dilinin Uygulamalı Dilbilgisi*“ (Kirilova & Dimitrova, 2005), макар и публикуван в съавторство с Мая Димитрова, отразява изследователската идеология, изповядвана от доц. Кирилова и следвана неотлъчно през годините. Включва основни аспекти от системата на турската граматика, представена чрез парадигми, които доц. Кирилова е апробирала в продължение на над двадесет години в ежедневната си преподавателска работа със студенти от Софийския университет. В него акцентът е поставен върху усвояването на правилното формообразуване – проблем, който винаги е извеждан на преден план в дейността на Катедрата по време на двата управленски мандата на този заслужил преподавател.

Дългогодишният лектор **Михаил Янчев** разшири своята традиционна събирателска дейност. В публикуваната му в Турция книга “*Mani ve Bilmeceler*“ (Yanchev, 2002) е коректно запазено за поколенията устното творчество на турскоезичното население от Родопите. Отговаряйки на предизвикателството на променящата се лексика в българския и турския език през последните десетилетия, Михаил Янчев представи нов лексикографски труд, отразяващ резултата от неговата двуезична речникарска дейност и преподавателска практика. Двупосочният „*Турско-български и българско-турски речник*“ (Yanchev, 2007) е компактен, удобен и лесен за употреба лексикографски справочник. Обхваща общоупотребимата лексика, адекватно снабдена с необходимия и достатъчен илюстративен материал, позволяващ в рамките на едно книжно тяло да се правят справки за всеки един от двата езика.

Доц. **Катерина Венедикова** продължи да работи по темата за етносите в Анадола и плод на тези нейни занимания стана изследването „*Българи, арменци и караманци в Средновековна Мала Азия*“ (Venedikova, 2003). Изложението е базирано на исторически източници, като основен извор е ръкописът „Летописи на династията Караман“ (*Tevarih-i Al-i Karaman*). Заедно с Диана Гергова е съставител на полезния пътеводител „*Демир Баба теке – българският Ерусалим*“ (Venedikova & Gergova, 2007). Доказателство за високата

стойност на изданието е и фактът, че то е публикувано по програмата „Помощ за книгата“ на Министерството на културата. Трайният интерес на К. Венедикова в областта на епиграфиката и на различните религиозни (мюсюлмански) култове е отразен в монографиите „*Надписи на алианското население в района на град Кърджали*“ (Venedikova, 2010) и „*Епиграфски паметници от османско време*“ (Venedikova, 2017). Първата от тях представлява оригинално епиграфско изследване, посветено на надписи на надгробни паметници от Кърджалийско, чиито специфики се разглеждат детайлно. Книгата „*Епиграфски паметници от османско време*“ е структурирана в два раздела: единият е посветен на паметници и надписи, свързани с Бали Ефенди и текето му в софийския квартал „Княжево“, а в другия се разглеждат епиграфски паметници, които се отнасят за историята на Велинград и околността.

Проф. д-р **Иван К. Добрев** разшири своите изследвания в областта на прабългаристиката и тюркологията. Наред с книгите, в които се отразяват научните му дирения в посочените области – „*Златното съкровище на българските ханове от Атила до Симеон*“ (Dobrev, 2005), „*Българите за руския народ, държава и култура*“ (Dobrev, 2011) – проф. Ив. Добрев издаде и превод на свещената за мюсюлманите книга на български език. Специфика на този превод на „*Свещеният Коран*“ (Dobrev, 2009) е, че той е направен от турски език и е несъмнен успех за българската преводаческа традиция. Сериозна заслуга за българската двуезична лексикография е участието на проф. Ив. Добрев в авторския колектив на „*Академичния турско-български речник*“ (Dobrev et all., 2009), като той се заема и с отговорната задача да извърши научната редакция на целия речник.

Османистът проф. д-р **Стоянка Кендерова** продължи да изследва книгите и библиотеките в османската империя, като съсредоточи вниманието си върху книжовната дейност на град Самоков. През 2002 г. публикува резултатите от своя труд на френски под заглавието “*Bibliothèques et livres musulmans dans les territoires balkaniques de l‘Empire ottoman: Le cas de Samokov, XVIII – première moitié du XIX s.*“ (Kenderova, 2002a) и на български език под заглавието „*Книги, библиотеки и читателски интереси сред самоковските мюсюлмани: XVIII – първата половина на XIX век*“ (Kenderova, 2002b). Развитието на медицинската практика в северната част на Балканите от османския период намери отражение в изследването ѝ „*Болници за бедни и преселници в Дунавския вилает*“ (Kenderova, 2015), където авторката успешно разглежда един от важните аспекти в здравната реформа, проведена в Османската империя от началото на периода на Танзимата. Италианският Институт за ориенталистични изследвания в Рим публикува библиографския репертоар на проф. Кендерова “*Catalogue des manuscrits orientaux du Département d’Etudes turques de l’Université* de Strasbourg“ (Kenderova, 2009). В него авторката прави аналитично представяне на ориенталските ръкописи, съхранявани в Департамента

по тюркология към Университета в Страсбург. През 2013 г. Ст. Кендерова в сътрудничество с арабиста Анка Стоилова издават на английски език "*Brief catalogue of the oriental manuscripts preserved in St. st. Cyril and Methodius National library*" (Kenderova & Stoilova, 2013), в който правят кратък библиографски опис на източните ръкописи, съхранявани в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий", насочен към популяризиране на дългогодишната събирателска дейност на тази институция. Необходимо е да се отбележи, че Ст. Кендерова участва и в авторския колектив, разработил атласа „*Българските земи в средновековната арабописмена картографска традиция (IX – XIV в.)*" (Kenderova et all., 2011), в който са отразени териториалните промени, настъпили в посочения петвековен период, свързани с историята и развитието на Първата и Втората българска държава.

В началото на XXI век доц. **Аник Минасян-Добрева** завършва своето изследване в областта на лексикологията, озаглавено „*Иранизми в българския език*" (Dobreva, 2008). В него е отразена посредническата роля на турския език при преминаването на лексика от един индоевропейски език (персийски) в друг (български).

Заложените основи от стожерите на българската ориенталистика – Гълъб Гълъбов, Борис Недков, Емил Боев и др. – продължават да се надграждат от следващите поколения тюрколози, които внасят своя оригинален принос към българската наука. В Катедрата по тюркология и алтаистика през последните 10 години са обсъдени и насочени към публична защита три дисертационни труда за придобиване на образователната и научна степен „доктор" и са проведени три конкурса за хабилитиране на преподаватели. През 2009 г. гл. ас. Ирина Николаева Саръиванова защитава пред Висшата атестационна комисия изследване на тема „*Турските народни песни в ръкописите-тефтери джьонк*". През 2013 г. в областта на съвременния турски език е присъдена образователната и научна степен „доктор" за дисертационния труд на тема „*Следлозите в съвременния турски книжовен език*" (199 с.) на Райна Миткова Иванова. Темата на защитения през същата година дисертационен труд на ас. Милена Петрова Йорданова е „*Лингводидактическо моделиране на турската падежна система за българи (през призмата на местен и отделителен падеж)*" (316 с.). Тези разработки динамизират творческия климат в Катедрата и се превръщат в предпоставка за академично израстване на ново поколение от тюрколози с модерна визия за развитието на специалност „Тюркология". В рамките на пет години се провеждат няколко успешни процедури по хабилитиране на преподавателския състав от Катедрата по тюркология и алтаистика. През 2013 г. гл. ас. д-р Ирина Саръиванова е назначена за „доцент" с хабилитационен труд „*Сложни думи в османския език*" (157 с.). Гл. ас. д-р Милена Йорданова представя хабилитационен труд на тема „*Морфосинтактични аспекти на категорията посесивност в съвременния турски*

книжовен език“ (Yordanova, 2016a) и монографията „*Граматичен минимум по турски език*“ (Yordanova, 2015b) и през 2016 г. е избрана на академичната длъжност „доцент“. Доц. д-р Ирина Саръиванова кандидатства в конкурса за „професор“ с две монографии – „*Граматичен минимум по османски език*“ (Saraivanova, 2015) и “*Eski Türk Edebiyatının Yeni Hali*“ (Saraivanova, 2017), като през 2018 г. е назначена на тази академична длъжност.

Проучванията на проф. д-р **Ирина Саръиванова** са в областта на османския език и старата турска литература. Монографичните ѝ изследвания отразяват научните ѝ интереси, без да пренебрегват потребностите на учебния процес. Монографията „*Сложни думи в османския език*“ (Saraivanova, 2013) е посветена на словообразуването на композити в един мъртъв и „със смесен характер“ език, който по своята същност е тюркски, но в чиято лексика се забелязва силното влияние на арабски и персийски елементи, а в късния етап от развитието му – и на ролята на западноевропейските емпрунтизми (предимно с френски произход). Тази особена „конгломератна“ същност на османския език представлява интересен обект за системно изследване. Лингводидактическият „*Граматичен минимум по османски език*“ е част от бинарен модел за овладяване на един мъртъв (османски) и един съвременен (турски) език. Ориентиран е към началното обучение по османски език и има широк спектър от практическо приложение. За целта е отделено сериозно внимание на началното представяне на особеностите на арабската писмена система, което е изчерпателно и богато илюстрирано с адекватно подбрани примери. В монографията “*Eski Türk Edebiyatının Yeni Hali*“ (Saraivanova, 2017) се откроява представянето на актуалното състояние и възгледи за развитието на турската литература от зараждането ѝ до втората половина на XIX век. Авторката обвързва развитието на старата турска литература не само с историческия контекст, но и със социокултурния. Това нейно виждане намира отражение в прилагането на цивилизационния подход, чрез който се изгражда всеобхватна картина.

Доц. д-р **Милена Йорданова** работи в областта на лингвистиката и чуждоезиковото обучение. Публикациите ѝ отразяват широк кръг от проблеми в сферата на турската морфология и морфосинтаксис (Yordanova, 2013d: 32 – 39; Yordanova, 2017e: 30 – 45), турската лексикология и фразеология (Yordanova, 2016v: 199 – 211; Yordanova, 2012d: 292 – 307), тюркологията (Yordanova, 2013v: 603 – 610; Yordanova, 2018v: 24 – 31), съпоставителното езикознание и българистиката (Vesselinov & Yordanova, 2017: 199 – 212; Vesselinov & Yordanova, 2016: 623 – 628), лингводидактиката (Yordanova, 2012d: 9 – 16). Научната си кариера доц. М. Йорданова започва като съавтор на „*Академичен турско-български речник*“, издаден под научната редакция на проф. д-р Иван Добрев. Този лексикографски труд е единственият мащабен турско-български речник, издаден от началото на XXI век (ATBR, 2009). Освен този успешен старт в полето на тюркологичната двуезична лексикография

доц. М. Йорданова се явява и автор на пет монографии, посветени на граматиката на съвременния турски език. Трудът „*Лингводидактическо моделиране на турската падежна система за българи*“ (Yordanova, 2014a) е актуално изследване, в което анализира резултатите от „съпоставителното изучаване на падежната система в съвременния турски книжовен език“. Монографията поставя началото на „нова ориентация в изучаването на турската падежна система през призмата на българския ползвател“ (Yordanova, 2014a: 7), като падежът се представя с оглед на „методологическата трихотомия *форма – значение – функция* (отразяваща комуникативната наситеност на граматичната категория в даден фрагмент)“ (Yordanova, 2014a: 9). Във второто си изследване с теоретико-приложен характер, публикувано под заглавието „*Турският падеж*“ (Yordanova, 2015a), се прави обстоен преглед на „различните опити за моделиране на падежната система в съвременния турски книжовен език“. В анализа са обхванати репрезентативни български, руски, полски, английски (британски и американски), немски и турски изследвания, публикувани след приемането на латиницата за официална писмена система в Турция (1928). Ясно са посочени принципите за подбор на източниците и е аргументирана методологическата ценност от „съчетаването на чуждоезиковия с родноезиковия подход при интерпретиране на турската падежна система“ (Yordanova, 2015a: 5) за изграждането на изчерпателна картина на този сложен лингвистичен и дидактически проблем. Обоснована е целесъобразността от структурирането на прегледа по етнолингвомаркирани дидактически школи. Критичното проучване на трактовките на турския падеж в отделните национални школи дава солидно основание на автора да формулира релевантни изводи за конструиране и лансиране на свое оригинално теоретично лингводидактическо моделиране на съвременната турска падежна система. Новаторският по своя замисъл „*Граматичен минимум по турски език*“ (Yordanova, 2015v) е изграден на сериозни теоретични основи, отчитащи спецификата в процеса на обучение по турски език като чужд. Трудът представлява задълбочено комплексно изследване, което може да се разглежда като универсален академичен учебник по турски език. Теоретико-приложният му потенциал е приносен за българската лингводидактика с оригиналната авторова интерпретация и модерно представяне на граматичния строеж на съвременния турски език. Монографията може да се прилага самостоятелно, но също така и в интегрална цялост с „*Граматичния минимум по османски език*“ (2015), с която изгражда „корелативен бинарен минимум“ (Yordanova, 2015b: 9). В България за първи път се представя теоретичен модел, който се явява продуктивна рамка за успешно езиково обучение, основано на преподаване на съвременен език (турски) с оглед на овладяването на излезлия от активна комуникативна употреба негов книжовен „предшественик“ (османски). Целта на изследването в следващия монографичен труд на доц. М. Йорданова – „*Морфосинтактични*

аспекти на категорията посесивност в съвременния турски книжовен език“ (Yordanova, 2016a) – „е да се проучат, опишат и представят различни морфологични, синтактични и комплексни (морфологично-лексикални и морфологично-синтактични) начини за предаване на понятийната категория посесивност в съвременния турски книжовен език“ (Yordanova, 2016a: 5). С този труд авторката допринася за развитието на българската туркологична школа, като въвежда „терминологичен апарат, който отразява адекватно както формалната, така и семантичната страна на разглежданите посесивни конструкции и специфични средства за предаване на въпросната релация“ (Yordanova, 2016a: 6). Доказателство за европейското признание на българската туркология е публикуването в Полша на изследването „*Język turecki. Minimum gramatyczne*“ (Jordanova, 2018a). То е първата монография върху турския език от български автор, която се издава на полски език.

Доц. д-р Милена Йорданова има сериозни заслуги за проучването на историята на Катедрата по тюркология и алтаистика. Този аспект на изследователската ѝ дейност се отразява в редица публикации, посветени на летописа на специалност „Тюркология“. В тях тя разглежда развитието на този клон от изтокознанието у нас през призмата на най-старата ориенталистична специалност в български университет (Yordanova, 2013a: 123 – 124; Yordanova, 2017a: 137 – 142; Yordanova, 2017b: 577 – 579; Yordanova, 2018b: 191 – 197). М. Йорданова успява да издири, анализира и представи преподавателската, научноизследователската и публикационната дейност на изтъкнати учени от Софийския университет, като първия дългогодишен преподавател по турски език в Университета Димитър Гаджанов (Yordanova, 2014b: 566 – 573), изтъкнатия османист и турколог, един от основателите на специалността Гълъб Гълъбов (Yordanova, 2012b: 118 – 119; Yordanova, 2012v: 120 – 122), световноизвестния унгарски тюрколог проф. д-р Георг Хазай, чиято кариера започва в Софийския университет (Yordanova, 2012a: 595 – 597), диалектолога и основател на Центъра за източни езици и култури към Университета проф. Емил Боев (Yordanova, 2012g: 488 – 496; Yordanova, 2014v: 49 – 53; Yordanova, 2017d: 343 – 352), видния османист и специалист по историческа граматика на турския език доц. Мария Михайлова-Мръвкарова (Yordanova, 2016b: 547 – 581), научния редактор на най-големия турско-български речник проф. д-р Иван Добрев (Yordanova, 2013b: 844 – 854), специалиста по турска епиграфика доц. Катерина Венедикова (Yordanova, 2017v: 147 – 150; Yordanova, 2017g: 151 – 160) и др.

Със стартирането на курса по турски език през 1906 г. в Софийския университет се правят първите стъпки за създаване и развитие на българска тюркология. Обособяването на специалност „Турска филология“ (1952), преструктурирана в „Тюркология“ (1982), показва как само за няколко десетилетия се изгражда сериозна научна школа с традиции. Шестдесет и петата годишнина

от създаването на специалността бе отбелязана с голяма международна научна конференция[1)], финализирана с колективната монография „Тюркологията днес“ (2017).

Обзорът на представените изследвания, осъществени от преподавателите в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ само през първите години на XXI век, убедително показва, че се създават условия за развитие на нови направления в българската тюркология и алтаистика, без обаче да се изоставят утвърдените през годините изследователски практики и разглеждани проблематики. Новохабилитираните преподаватели не прекъсват връзката си с изследователите от предходното поколение, а разширяват сътрудничеството си, като акцентират върху тяхното активно включване в модернизирането на специалността, актуализирането на учебното съдържание и активизирането на творческия процес. Съвременното състояние на българската тюркология в Университета е свидетелство за прилагането в научноизследователската и преподавателската работа на висок научен критерий и професионализъм, съизмерими с предизвикателствата на европейската и световната наука и теоретико-приложна дейност.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Динамичното развитие на българската тюркология бе тържествено отбелязано с честване на 65-годишнината на специалността, уважено от академичната общност и дипломатическия корпус, широко отразено от националните и международните медии, акредитирани в България. Отбелязването на този юбилей бе съпроводено с международна научна конференция, открита от ректора на Софийския университет и подкрепена с участието на редица учени от страната и от чужбина. Събитието бе перфектно планирано от организационния комитет, председателстван от доц. д-р Милена Йорданова, и реализирано с научен проект с подкрепата на Фонд „Научни изследвания“ при Университета.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

Dobrev, I. (scientific editor) (2009): *Akademichen tursko-balgarski rechnik*. Sofia: Riva. 1632 s. [Добрев, И. (научен редактор) (2009): *Академичен турско-български речник*. София: Рива. 1632 s.]

Boev, E. (2006). *Mezhdubalgarski naimenovaniya, prozvishta i pryakori (S kratak rechnik)*. Sofia: Tangra TanNakRa. 80 s. [Боев, Е. (2006). *Междубългарски наименования, прозвища и прякори (С кратък речник)*. София: Тангра ТанНакРа. 80 с.]

Boev, E. (2016). *Tatarite i tatarskite govori v Balgariya*. Dobrich: Regionalen istoricheski muzey – Dobrich & Sdruzhenie „Prof. Emil

Boev“. 252 s.[Боев, Е. (2016). *Татарите и татарските говори в България*. Добрич: Регионален исторически музей – Добрич & Сдружение „Проф. Емил Боев“. 252 с.]

(2001). *Balgarite*. Sofia: Tangra TanNakRa. 155 s. [(2001). *Българите.* София: Тангра ТанНакРа. 155 с.]

Sbornik. (2017) *Balgarski uchen, orientiran kam Iztoka. Nauchen sbornik v pamet na prof. Emil Boev.* Sofia: Sv. Kliment Ohridski. [Сборник. (2017) *Български учен, ориентиран към Изтока*. *Научен сборник в памет на проф. Емил Боев*. София: Св. Климент Охридски.]

Venedikova, K. (2003). *Balgari, armentsi i karamantsi v Srednovekovna Mala Asia*. Sofia: Ogledalo. 124 s. [Венедикова, К. (2003). *Българи, арменци и караманци в Средновековна Мала Азия*. София: Огледало. 124 с.]

Venedikova, K. (2010). *Nadpisi na Alianskoto naselenie v rayona na grad Kardzhali*. Sofia: Ogledalo. 98 s. [Венедикова, К. (2010). *Надписи на алианското население в района на град Кърджали*. София: Огледало. 98 с.]

Venedikova, K. (2017). *Epigrafski pametnitsi ot osmansko vreme*. Sofia: Ogledalo. 334 s. [Венедикова, К. (2017). *Епиграфски паметници от османско време*. София: Огледало. 334 с.]

Veselinov, D. & Yordanova, M. (2016). Terminologicheskaya oppozitsiya turetskiy – tyurkskiy v bolgarskom i frantsuzskom yazayke. *Chuzhdoezikovo obuchenie, 6*, s. 623 – 628. [Веселинов, Д. & Йорданова, М. (2016). Терминологическая оппозиция *турецкий – тюркский* в болгарском и французском языке. *Чуждоезиково обучение, 6,* с. 623 – 628.]

Vesselinov, D. & Yordanova, M. (2017). Semantic Adaptation of Frenchisms in the Field of Fashion in the Turkish and the Bulgarian Languages. *Linguistique balkanique LVI, 2*. pp. 199 – 212.

Gergova, D. & Venedikova, K. (2007). *Demir Baba teke – balgarskiyat Erusalim*. Sofia: Agato. 114 s. [Гергова, Д. & Венедикова, К. (2007). *Демир Баба теке – българският Ерусалим*. София: Агато. 114 с.]

Dobrev, I. (2005). *Zlatnoto sakrovishte na balgarskite hanove ot Atila do Simeon*. Sofia: Riva. 510 s. [Добрев, И. (2005). *Златното съкровище на българските ханове от Атила до Симеон*. София: Рива. 510 с.]

Dobrev, I. (2009). *Sveshteniyat Koran*. Sofia: Balgarska multimediyna kompaniya. 534 s. [Добрев, И. (2009). *Свещеният Коран*. София: Българска мултимедийна компания. 534 с.]

Dobrev, I. (2011). *Balgarite za ruskiya narod, darzhava i k*ultura. Sofia: Balgarska multimediyna kompaniya. 982 s. [Добрев, И. (2011). *Българ*а-

рите за руския народ, държава и култура. София: Българска мултимедийна компания. 982 с.]

Dobreva, A. (2008). *Iranizmi v balgarskiya ezik.* Sofia: Akademia na MVR. 245 s. [Добрева, А. (2008). *Иранизми в българския език*. София: Академия на МВР. 245 с.]

Yordanova, M. (2012a). Tyurkologat profesor Georg Hazay na 80 godini. *Chuzhdoezikovo obuchenie, 6,* s. 595 – 597. [Йорданова, М. (2012а). Тюркологът професор Георг Хазай на 80 години. *Чуждоезиково обучение*, *6*, с. 595 – 597.]

Yordanova, M. (2012b). 120 godini ot rozhdenieto i 40 godini ot smartta na Galab D. Galabov. *Sapostavitelno ezikoznanie, 1*. s. 118 – 119. [Йорданова, М. (2012б). 120 години от рождението и 40 години от смъртта на Гълъб Д. Гълъбов. *Съпоставително езикознание*, *1*. с. 118 – 119.]

Yordanova, M. (2012v). Godishnina: Bibliografiya na trudovete na Galab D. Galabov. *Sapostavitelno ezikoznanie, 1.* s. 120 – 122. [Йорданова, М. (2012в). Годишнина: Библиография на трудовете на Гълъб Д. Гълъбов. *Съпоставително езикознание*, *1.* с. 120 – 122.]

Yordanova, M. (2012g). Profesor Emil Boev na 80 godini. *Chuzhdoezikovo obuchenie, 5*. s. 488–496. [Йорданова, М. (2012г). Професор Емил Боев на 80 години. *Чуждоезиково обучение*, *5.* с. 488 – 496.]

Yordanova, M. (2012d). Opit za modelirane na padezhnata sistema v turskiya ezik za obuchenieto na balgari. *Chuzhdoezikovo obuchenie, 1*. s. 9 – 16. [Йорданова, М. (2012д). Опит за моделиране на падежната система в турския език за обучението на българи. *Чуждоезиково обучение*, *1.* с. 9 – 16.]

Yordanova, M. (2012e). Nyakoi zatrudneniya pri prevoda ot turski na balgarski ezik na frazeologizmi, sadarzhashti chisla ili dumi, izrazyavashti kolichestveni otnosheniya. V: sb. Osmanistikata. *Istoricheski otgovori za badeshteto. Yubileen sbornik, posveten na 75-godishninata na dots. Mariya Mihaylova-Mravkarova*. Sofia: Avangard Prima. s. 292 – 307. [Йорданова, М. (2012е). Някои затруднения при превода от турски на български език на фразеологизми, съдържащи числа или думи, изразяващи количествени отношения. В: сб. *Османистиката. Исторически отговори за бъдещето. Юбилеен сборник, посветен на 75-годишнината на доц. Мария Михайлова-Мръвкарова*. София: Авангард Прима. с. 292 – 307.]

Yordanova, M. (2013a). 60 godini tyurkologiya i altaistika pri Sofiyskiya universitet „Sv. Kliment Ohridski". *Sapostavitelno ezikoznanie, 1*. s. 123 – 124. [Йорданова, М. (2013а). 60 години тюркология и алтаистика при Софийския университет „Св. Климент Охридски". *Съпоставително езикознание*, *1.* с. 123 – 124.]

Yordanova, M. (2013b). Profesor Ivan K. Dobrev na 70 godini. *Chuzhdoezikovo obuchenie, 6*. s. 844 – 854. [Йорданова, М. (2013б). Професор Иван К. Добрев на 70 години. *Чуждоезиково обучение*, *6.* с. 844 – 854.]

Yordanova, M. (2013v). Semantichen analiz na myastoto na ablativa i lokativa v padezhnata sistema na savremennite tyurkski ezitsi. *Chuzhdoezikovo obuchenie, 5*. s. 603 – 610. [Йорданова, М. (2013в). Семантичен анализ на мястото на аблатива и локатива в падежната система на съвременните тюркски езици. *Чуждоезиково обучение*, *5*. с. 603 – 610.]

Yordanova, M. (2013g). Za nalichieto na instrumental v savremenniya turski knizhoven ezik. V: *sb. Deseta konferentsiya na nehabilitiranite prepodavateli i doktoranti ot Fakulteta po klasicheski i novi filologii (may 2013)*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski. s. 32 – 39. [Йорданова, М. (2013г). За наличието на инструментал в съвременния турски книжовен език. В: сб. *Десета конференция на нехабилитираните преподаватели и докторанти от Факултета по класически и нови филологии (май 2013)*. София: Св. Климент Охридски. с. 32 – 39.]

Yordanova, M. (2014a). *Lingvodidakticheskо modelirane na turskata padezhna sistema za balgari*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski. 232 s. [Йорданова, М. (2014а). *Лингводидактическо моделиране на турската падежна система за българи*. София: Св. Климент Охридски. 232 с.]

Yordanova, M. (2014b). Dimitar G. Gadzhanov – parviyat dalgogodishen lektor po turski ezik v Sofiyskiya universitet „Sv. Kliment Ohridski" *Chuzhdoezikovo obuchenie, 5.* s. 566–573. [Йорданова, М. (2014б). Димитър Г. Гаджанов – първият дългогодишен лектор по турски език в Софийския университет „Св. Климент Охридски". *Чуждоезиково обучение*, *5*. с. 566 – 573.]

Yordanova, M. (2014v). Prinosat na prof. Emil Boev za razvitieto na evropeyskata tyurkologiya. V: *sb. XI konferentsiya na nehabilitiranite prepodavateli i doktoranti ot Fakulteta po klasicheski i novi filologii 2014*. (Sastavitel: prof. Dimitar Vesselinov). Sofiya: Sv. Kliment Ohridski. s. 49 – 53. [Йорданова, М. (2014в). Приносът на проф. Емил Боев за развитието на европейската тюркология. В: сб. *XI конференция на нехабилитираните преподаватели и докторанти от Факултета по класически и нови филологии 2014*. (Съставител: проф. д-р Димитър Веселинов). София: Св. Климент Охридски. с. 49 – 53.]

Yordanova, M. (2015a). *Turskiyat padezh*. Sofia. 172 s. [Йорданова, М. (2015а). *Турският падеж*. София. 172 с.]

Yordanova, M. (2015b). *Gramatichen minimum po turski ezik*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski. 216 s. [Йорданова, М. (2015б). *Граматичен минимум по турски език*. София: Св. Климент Охридски. 216 с.]

Yordanova, M. (2016a). *Morfologichni aspekti na kategoriyata posesivnost v savremenniya turski ezik*. Sofia. 192 s. [Йорданова, М. (2016а). *Морфологични аспекти на категорията посесивност в съвременния турски език*. София. 192 с.]

Yordanova, M. (2016b). Orientalistat Mariya Mihaylova-Mravkarova otbelyazva svoya yubiley. *Chuzhdoezikovo obuchenie, 5.* s. 547 – 581. [Йорданова, М. (2016б). Ориенталистът Мария Михайлова-Мръвкарова отбелязва своя юбилей. *Чуждоезиково обучение*, *5.* с. 547 – 581.]

Yordanova, M. (2016v). Turskiyat derivatsionen afiks -DEş. V: *sb. „Filologiyata – klasicheska i nova“.* Sofia: Sv. Kliment Ohridski. s. 199 – 211. [Йорданова, М. (2016в). Турският деривационен афикс -DEş. В: сб. „*Филологията – класическа и нова*“. София: Св. Климент Охридски. с. 199 – 211.]

Yordanova, M. (2017a). Universitetskoto obuchenie po turski ezik v Balgariya – aktualno sastoyanie i perspektivi. *Strategii na obrazovatelnata i nauchnata politika, 2.* s. 137 – 142. [Йорданова, М. (2017а). Университетското обучение по турски език в България – актуално състояние и перспективи. *Стратегии на образователната и научната политика*, *2*. с. 137 – 142.]

Yordanova, M. (2017b). Teoretiko-prilozhni problemi na savremennata tyurkologiya. *Chuzhdoezikovo obuchenie, 5.* s. 577 – 579. [Йорданова, М. (2017б). Теоретико-приложни проблеми на съвременната тюркология. *Чуждоезиково обучение*, *5*. с. 577 – 579.]

Yordanova, M. (2017v). Epigrafikata kato sadba – dots. Katerina Venedikova na 75 godini. *Filologiya, 32.* s. 147 – 150. [Йорданова, М. (2017в). Епиграфиката като съдба – доц. Катерина Венедикова на 75 години. *Филология*, *32*. с. 147 – 150.]

Yordanova, M. (2017g). Bibliografiya na dots. Katerina Venedikova. Filologiya, 32. s. 151 – 160. [Йорданова, М. (2017г). Библиография на доц. Катерина Венедикова. *Филология*, *32*. с. 151 – 160.]

Yordanova, M. (2017d). Bibliografiya na trudovete na prof. Emil Boev. V: *Balgarski uchen, orientiran kam Iztoka. Nauchen sbornik v pamet na prof. Emil Boev*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski. s. 343 – 352. [Йорданова, М. (2017д). Библиография на трудовете на проф. Емил Боев. В: *Български учен, ориентиран към Изтока. Научен сборник в памет на проф. Емил Боев*. София: Св. Климент Охридски. с. 343 – 352.]

Yordanova, M. (2017e). Kategoriyata intenzivnost pri prilagatelnite imena v savremenniya turski ezik. *Tyurkologiyata dnes.* Sofia: Sv. Kliment Ohridski. s. 30 – 45. [Йорданова, М. (2017е). Категорията интензивност при прилагателните имена в съвременния турски език. *Тюркологията днес*. София: Св. Климент Охридски. с. 30 – 45.]

Jordanowa, M. (2018a). *Język turecki. Minimum gramatyczne*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog. 260 s.

Jordanova, M. (2018b). Die Rolle der türkischen Sprache im universitären Fremdsprachenunterricht in Bulgarien. In: *Linguistik als diskursive Schnittstelle zwischen Recht, Politik und Konflikt. (ed. /Hrsg. Martin Henzelmann) Studien für Slawistik, Band 42.* Hamburg: Verlag Dr. Kovač (Fachverlag für wissenschaftliche Literatur). p. 191 – 197.

Yordanova, M. (2018v). Tyurkite i tyurkskite ezitsi v Kitay v nachaloto na XXI vek. *The Silk Road. Collections of Papers from the Fourth International Conference on Chinese Studies "The Silk Road" Organized by the Confucius Institute in Sofia. 1 – 2 June 2017.* Sofia: Institut Konfutsiy. s. 24 – 31. [Йорданова, М. (2018в). Тюрките и тюркските езици в Китай в началото на XXI век. *The Silk Road. Collections of Papers from the Fourth International Conference on Chinese Studies "The Silk Road" Organized by the Confucius Institute in Sofia. 1 – 2 June 2017*. София: Институт Конфуций. с. 24 – 31.]

Kenderova, S. (2002a). *Bibliothèques et livres musulmans dans les territoires balkaniques de l'Empire ottoman: Le cas de Samokov, XVIII – première moitié du XIX s.* Villeneuve d'Ascq: Presses Université du Septentrion. 586 s.

Kenderova, S. (2002b). *Knigi, biblioteki i chitatelski interesi sred samokovskite myusyulmani: XVIII – parvata polovina na XIX vek*. Sofia: Narodna biblioteka „Sv. sv. Kiril i Metodiy". 352 s. [Кендерова, С. (2002б). *Книги, библиотеки и читателски интереси сред самоковските мюсюлмани: XVIII – първата половина на XIX век*. София: Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий". 352 с.]

Kenderova, S. (2009). *Catalogue des manuscrits orientaux du Département d'Etudes turques de l'Université de Strasbourg. Series Catalogorum № 3.* Roma: Istituto per l'Oriente Carlo Alfonso Nallino. 270 s.

Kenderova, S., Stamatov, A. & Stoimenov, D. (2011). *The Bulgarian lands in medieval Arabic cartographic tradition (9 th – 14th centuries).* Sofia: Tangra TanNakRa. 336 s. [Кендерова, С., Стаматов, А. & Стоименов, Д. (2011). *Българските земи в средновековната арабописмена картографска традиция (IX – XIV в.).* София: Тангра ТанНакРа. 336 с.].

Kenderova, S. & Stoilova, A. (2013). *Brief catalogue of the oriental manuscripts preserved in St. st. Cyril and Methodius National library. (vol. 1).* Sofia: St. St. Cyril and Methodius National Library. 292 s.

Kenderova, S. (2015). *Bolnitsi za bedni i preselnitsi v Dunavskiya vilaet*. Sofia: Natsionalna biblioteka „Sv. sv. Kiril i Metodiy". 180 s. [Кендерова, С. (2015). *Болници за бедни и преселници в Дунавския вилает*. София: Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий". 180 с.]

Kirilova, Yu. & Dimitrova, M. (2005). *Prakticheska gramatika na turskiya ezik. Türk Dilinin Uygulamalı Dilbilgisi.* Sofia: Avangard Prima. 200 s. [Кирилова, Ю. & Димитрова, М. (2005). *Практическа граматика на турския език. Türk Dilinin Uygulamalı Dilbilgisi*. София: Авангард Прима. 200 с.]

Mihaylova-Mravkarova, M. (2004). *Pomagalo po istoriya i istoricheska gramatika na turskiya ezik.* Sofia: Sv. Kliment Ohridski. 148 s. [Михайлова-Мръвкарова, М. (2004). *Помагало по история и историческа граматика на турския език*. София: Св. Климент Охридски. 148 с.]

Mihaylova-Mravkarova, M. (2005). *Sledi ot vliyanieto na balgarskiya ezik varhu ezika na osmanskite dokumenti (XV – XIX vek).* Sofia: Avangard Prima. 248 s. [Михайлова-Мръвкарова, М. (2005). *Следи от влиянието на българския език върху езика на османските документи (XV – XIX век)*. София: Авангард Прима. 248 с.]

Mihaylova-Mravkarova, M. (2012). K*rimskotatarsko-balgarski rechnik (Balchishki govor)*. Sofia: Avangard Prima. 294 s. [Михайлова-Мръвкарова, М. (2012). *Кримскотатарско-български речник (Балчишки говор)*. София: Авангард Прима. 294 с.]

Mihaylova-Mravkarova, M. (2013). *Za krimskite tatari ot Severoiztochna Bulgaria*. Sofia: Avangard Prima. 134 s. [Михайлова-Мръвкарова, М. (2013). *За кримските татари от Североизточна България*. София: Авангард Прима. 134 с.]

Mihaylova-Mravkarova, M. (2016). *Balgarskite uchilishta v Tsarigrad.* Sofia: Avangard Prima. 78 s. [Михайлова-Мръвкарова, М. (2016). *Българските училища в Цариград*. София: Авангард Прима. 78 с.]

Mihaylova-Mravkarova, M. (2016). *Uvod v osmanskata sfragistika.* Sofia: Avangard Prima. 176 s. [Михайлова-Мръвкарова, М. (2016). *Увод в османската сфрагистика*. София: Авангард Прима. 176 с.]

Mihaylova-Mravkarova, M. (2017). *Balgarskite uchilishta v Tsarigrad.* (vtoro preraboteno i dopalneno izdanie) Sofia: Avangard Prima. [Михайлова-Мръвкарова, М. (2017). *Българските училища в Цариград*. (второ преработено и допълнено издание) София: Авангард Прима.]

Saraivanova, I. (2013). *Slozhni dumi v osmanskiya ezik*. Sofia: Avangard Prima. 157 s. [Саръиванова, И. (2013). *Сложни думи в османския език*. София: Авангард Прима. 157 с.]

Saraivanova, I. (2015). *Gramatichen minimum po turski ezik.* Sofia: Sv. Kliment Ohridski. [Саръиванова, И. (2015). *Граматичен минимум по турски език*. София: Св. Климент Охридски.]

Saraivanova, İ. (2017). *Eski Türk Edebiyatının Yeni Hali*. Sofia: Avangard Prima. 245 s.

Yordanova, M. & Saraivanova, I. (2017). *Tyurkologiyata dnes.* Sofia: Sv. Kliment Ohridski. [Йорданова, М. & Саръиванова, И. (2017). *Тюркологията днес*. София: Св. Климент Охридски.]
Yançev, M. (2002). *Mani ve Bilmeceler*. Türk Dünyası Edebiyatı Eserleri Dizisi 75. Ankara. 156 p.
Yanchev, M. (2007). *Tursko-balgarski rechnik. Balgarsko-turski rechnik*. Sofia: Riva. 904 s. [Янчев, М. (2007). *Турско-български речник. Български-турски речник*. София: Рива. 904 с.]

TURKIC STUDIES AT THE UNIVERSITY OF SOFIA IN 21ST CENTURY

Abstract. The purpose of this study is to present the current situation in the field of Turkic Studies as of the beginning of the 21st century at the Turkic and Altaic Studies Department at Sofia University "St. Kliment Ohridski". This presentation has been achieved due to the methods of analysis and assessment of the academically approved monographic production of Bulgarian specialists in Turkish Language and Culture, being an objective mark for the advancement in Bulgarian philological science. The publications with monographic value outline the contemporary state of theoretical and applied philological studies, as each monography can be seen as philological evidence which has fixed a definite stage and aspect in the development of Turkic and Altaic Studies at Sofia University "St. Kliment Ohridski".

✉ **Prof. Dimitar Vesselinov, DSc.**
Faculty of Classical and Modern Philology
University of Sofia
Sofia, Bulgaria
E-mail: d_vesselinov@yahoo.fr